

הרב משה ליב הכהן הלבפשט

פרשת שופטים

מינוי מלך בישראל

**"כי תבא אל הארץ.. ואמרת אשימה עלי מלך ככל
הגוים אשר סביבותי. שום תשים עליך מלך"**

(דברים יז, יד-טו)

"ממלוך אדם חנף ממוקשי עם" (איוב לד, ל) - רבנין אמרי: כיון שעמדו מלכים על ישראל והתחילו משעבדין בהן, אמר הקדוש ברוך הוא: לא אתם עזבתם אותי ובקשתם לכם מלכים?! הוי, (דברים יז, יד): "אשימה עלי מלך". זה שאמר הכתוב (תהלים קמו, ג): "אל תבטחו בנדיבים...".

אמר הקדוש ברוך הוא: ויודעין שאין בשר ודם כלום ומניחין כבודי ואומרין: שימה לנו מלך?! מה אתם מבקשין מלך? חייכם! שסופכם להרגיש מה עתיד להגיע לכם מתחת מלכם. מנין? שנאמר (הושע ז, ז): "כל מלכיהם נפלו אין קורא בהם אלי" (דברים רבה ה, ט).

אם הבקשה "אשימה עלי מלך" כל כך גרועה, ויש בה משום עזיבת הקדוש ברוך הוא והנחת כבודו, אפשר היה עדיין אולי להבין אם התורה היתה מתירה למנות מלך, משום שדיברה תורה כנגד יצר הרע, כמו באשת יפת תואר שהתורה מתירה דברים שאין אנשים יכולים לעמוד בהם, ויתכן ש"אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבותי" גם הוא נסיון שעם ישראל לא יוכל לעמוד בו אם התורה לא תתיר את הדבר, אך מדוע מצוה התורה במצות עשה "שום תשים עליך מלך"?

"שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו, מקרב אחיך תשים עליך מלך, לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא" (דברים יז, טו). במבט ראשון נראה שיש סתירה בפסוק מיניה וביה. בתחילת הפסוק מצוה התורה לשים מלך "אשר יבחר ה' אלהיך בו", וכדברי הרמב"ן, על דעת המפרשים, שיהיה נבחר על פי נביא או במשפט האורים, יצוה הכתוב תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו, כי הוא יבחר ולא אתה. אם כן מדוע יש להוסיף ולצוות שהוא יהיה מקרב אחיך ולא איש נכרי, הוא הרי נבחר בידי ה'? ואם אנו מצווים לשים אותו מקרב אחיך ולא איש נכרי, משמעות הדברים היא שאנחנו בוחרים במלך, אלא שיש לנו הנחיות את מי לבחור ואת מי לא לבחור, ולא שהוא "מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו"!

"ויהי כאשר זקן שמואל, וישם את בניו שופטים לישראל. ויהי שם בנו הבכור יואל, ושם משנהו אביה שופטים בבאר שבע. ולא הלכו בניו בדרכיו, ויטו אחרי הבצע, ויקחו שוחד ויטו משפט. ויתקבצו כל זקני ישראל ויבואו אל שמואל הרמתה. ויאמרו אליו הנה אתה זקנת ובניך לא הלכו בדרכיך, עתה שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים. וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשפטנו, ויתפלל שמואל אל ה'. ויאמר ה' אל שמואל, שמע בקול העם לכל אשר יאמרו אליך, כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו ממלוך עליהם. ככול המעשים אשר עשו מיום העלותי אותם ממצרים ועד היום הזה, ויעזבוני ויעבדו אלהים אחרים, כן המה עשים גם לך. ועתה שמע בקולם, אך כי העד תעיד בהם, והגדת להם משפט המלך אשר ימלוך עליהם" (שמואל – א. ח, א-ט).

זקני ישראל מזהים בעיה קשה במנהיגות, מנהיגי ישראל השופטים החדשים בניו של שמואל אינם ראויים להנהיגה, הם נוטים אחרי הבצע, הם לוקחים שוחד ומטים משפט. הם פונים אל המנהיג הבכיר שמואל שעדיין בנמצא ומבקשים לקיים את מצות התורה "שום תשים עליך מלך", ולמנות מנהיג ישר דרך וראוי לעם ישראל. היכן כאן הבעיה?

מדוע רע הדבר בעיני שמואל? והפלא הגדול עוד יותר היא תגובת ה' לתפילת שמואל, "כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו ממלוך עליהם", וכי מה היו אמורים לעשות, להמשיך עם ההנהגה המושחתת? לשתוק מול מנהיגים רודפי בצע? ומה עם קיום מצות "שום תשים עליך מלך"?

"עתה שימה לנו מלך לשפטנו" ר' אלעזר ברבי יוסי אומר: זקנים שבאותו הדור כהוגן שאלו, שנאמר: עתה שימה לנו מלך לשפטנו. ועמי הארץ שבהם קלקלו, שנאמר: והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו (ילקוט שמעוני שמואל – א, ח. סימן קה).

המדרש מסביר שזקני ישראל אכן ביצעו את המוטל עליהם, ושאלו כהוגן, אלא שעמי הארץ שבהם קלקלו, הם ביקשו את המלך מהסיבות הלא נכונות. עמי הארץ לא רצו מלך על מנת להחזיר את ההנהגה הישרה לעם ישראל כדי שילך בדרכי ה', אלא ניצלו את המצב שנוצר על מנת לבקש "מלך לשפטנו ככל הגוים", הם רצו מלך בשר ודם ככל הגוים כי הם מאסו במלכות שמים, ורצו ללכת לעבוד אלהים אחרים, ועל כך יצא הקצף.

אדם יכול לבקש את אותה בקשה בדיוק, מלך!!! השאלה היא מה המניע שלו, האם המניע שלו הוא לקיים את מצות "שום תשים עליך מלך", שיהיה להם מלך שיוביל אותם בדרכי ה', או שהמניע שלו הוא "כי אותי מאסו ממלוך עליהם", כדי ללכת לעבוד אלהים אחרים.

מצות מינוי מלך בישראל נאמרת לעם ישראל במשנה תורה, בתוך דברי התוכחות של משה אל כל ישראל בעבר הירדן. התורה מציגה כאן את שתי האפשרויות במינוי מלך, ואת תוצאותיהן הבלתי נמנעות. אפשרות אחת היא מינוי מלך הנעשה כתוצאה של בקשה להיות "ככל הגוים אשר סביבותי", וזו בגידה בהקדוש ברוך הוא ובכבודו, והצעד הבא הוא לא למנות מלך אשר יבחר ה', אלא מלך שהם יבחרו בעצמם, ואפילו מלך נכרי כבר הופך להיות אופציה על

השולחן, ומלך כזה עשוי להרבות לו סוסים שיגרמו לכך שירום לבבו מאחיו, וירבה לו נשים וכסף וזהב, שיגרמו לכך שיסור לבבו מן המצוה ימין ושמאל, והתוצאה הטראגית תהיה שלא יאריך ימים על ממלכתו בקרב ישראל. וכך תיאר שמואל לפני העם את התוצאות הצפויות של דרישתם למלך מהמניעים הלא נכונים: "ויאמר שמואל את כל דברי ה' אל העם השואלים מאתו מלך. ויאמר זה יהיה משפט המלך אשר ימלוך עליכם, את בניכם יקח ושם לו במרכבתו ובפרשיו, ורצו לפני מרכבתו. ולשום לו שרי אלפים ושרי חמישים, ולחרוש חרישו ולקצר קצירו, ולעשות כלי מלחמתו וכלי רכבו. ואת בנותיכם יקח לרקחות ולטבחות ולאפות. ואת שדותיכם ואת כרמיכם וזיתיכם הטובים יקח ונתן לעבדיו. וזרעיכם וכרמיכם יעשר ונתן לסריסיו ולעבדיו. ואת עבדיכם ואת שפחותיכם ואת בחוריכם הטובים ואת חמוריכם יקח ועשה למלאכתו. צאנכם יעשור ואתם תהיו לו לעבדים. וזעקתם ביום ההוא מלפני מלככם אשר בחרתם לכם, ולא יענה ה' אתכם ביום ההוא" (שמואל - א. ח, י"ח). האפשרות השניה היא למנות מלך, מתוך רצון לקיים את מצות התורה "שום תשים עליך מלך", מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו, מלך שיזהר מאוד ממידת הגאווה, הוא לא ירבה לו סוסים כדי שלא ירום לבבו, משום שגאווה מובילה לכפירה ולעבודה זרה, וכאשר לא ירבה לו סוסים ולא ירום לבבו הוא לא ישיב את העם מצרימה לעבודת האלילים. מלך שישמר מהתאוות, הוא לא ירבה לו נשים וכסף וזהב כדי שלא יסור לבבו מן המצוה ימין ושמאל. ואיך יכול המלך במרומי מעמדו וכח שלטונו להתגבר על היצר הטבעי ולהשמר מכל הדברים הללו, רק על ידי כך ש"והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים. והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה' אלהיו לשמור את כל דברי התורה הזאת ואת החוקים האלה לעשותם" (דברים יז, יז-יח), ועל ידי כך יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל.